

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Analýza akademického prostředí. Sonda do hlavních problémů postavení vyučujících a studentů na soukromých školách.

Vypracoval Ing. Petr Vymětal

Postavení učitelů na soukromých školách

Pedagogové vyučující na soukromých vysokých školách se nedají nějak jednoduše roztrždit do skupin. **První** skupina si zcela racionálně ponechává úvazky na veřejných VŠ kvůli možnostem habilitačního řízení nebo řízení jmenování profesorem. Často jsou pak na soukromých školách pouze na částečný úvazek, což jim ne vždy umožňuje plně se realizovat na soukromé škole – jednoduše, zaměstnání berou jako zdroj vedlejšího příjmu a realizaci oboru, rozvrhů atd. ponechávají na jiných útvarech soukromé VŠ. Nejčastěji je tato skupina označována jako „létající profesori“. **Druhou** skupinou jsou pedagogové starších ročníků, kteří mohou působit na více pracovištích, ale právě jejich vysoký věk nebo další prestižní aktivity, do kterých jsou zapojeni, je staví v podstatě do stejné situace jako skupina první – díky svým kontaktům jsou schopni oslovit mnoho lidí a potenciálních pedagogů, realizaci ale často ponechávají na jiném útvaru. Tato skupina je zaměstnána převážně pro splnění požadavků na docenty a profesory. **Třetí** skupinou jsou pouze kontraktovaní pedagogové na DPP – ti výuku realizují, ale nepodílejí se na koncepčních záležitostech školy. Buď se jedná pouze o „alternující“ vyučující masově vyučovaných předmětů, nebo si své specializované předměty „dovezou s sebou“ bez nějakého většího promýšlení vazeb na ostatní předměty.

Čtvrtou skupinou pedagogů jsou „virtuální“ pedagogové, nejčastěji právě docenti a profesori, kteří na škole „působí“ pouze pro účely akreditace. Často existují prohlášení, že v případě úspěšného získání akreditace na školu nastoupí a jsou s nimi předběžně podepsány DPP nebo pracovní smlouvy – a to v tom lepším případě. Závažnější je situace, kdy ani po udělení akreditace tito pedagogové na instituci nepůsobí a učí sesbírání „náhradníci“

různorodé kvalifikace. A poslední **pátou** skupinou jsou docenti a profesori v produktivním věku zaměstnaní na významný pracovní úvazek, a které je možné považovat za skutečné jádro soukromých VŠ. Bohužel těchto pedagogů není mnoho. Snaží se utvářet koncepci školy, ale mohou být často omezeni nefungujícími katedrami, poletujícími kolegy a snaze vyhovět tlaku vedení školy nebo samotnými majiteli soukromých VŠ.

Problematické je zajištění výuky a personální obsazení výuky realizované na **pobočkách**. Ne vždy platí, že výuka je realizována pedagogy uvedených v akreditačním spisu, resp. pedagogy s adekvátními vědeckými a akademickými hodnotami jako je uvedeno v akreditačním spise. Velmi často totiž akreditační spis neobsahuje jména pedagogů vyučujících i na pobočkách. Tento problém se může stát pro mnoho škol výrazným rizikem a může vést k omezování výuky na pobočkách (!) nebo nákladům spojených se získáváním nových (poletujících) pedagogů nebo nutností pedagogů uvedených v akreditačních spisech neustále jezdit učit na pobočky. Při poměrně vysoké zátěži a angažovanosti některých pedagogů na soukromých i veřejných VŠ to může být problém, vzhledem k faktu, že by pedagogové na pracovištích měli realizovat nějakou tvůrčí, uměleckou nebo vědeckou činnost. Problém tohoto je také do jisté míry spojen s pojmem „garanta předmětu“, což v mnoha případech neznamena, že je zároveň vyučujícím.

Toto riziko se ještě může zvýšit s **registrem** docentů a profesorů a požadavky kladených na garantování programů, resp. i některých oborů. Z tohoto hlediska budou muset soukromé VŠ výrazně posílit svou akademickou základnu. Jisté nebezpečí je možné vidět v poletujících Ph.D. pracovnících, kteří zatím nebudou v databázi figurovat a kteří budou moci jako „negaranti“ mít několik úvazků nebo ještě lépe několik DPP.

Obrovským problémem soukromých VŠ jsou nejasně definované pravomoci jednotlivých pedagogů a představitelů soukromých VŠ. Pokud je mnoho pedagogů outsourceovaných z jiných VŠ, mají se školou pouze vzdálený vztah a nepodílí se na výraznějších projektech a směřování výuky. Kmenoví interní pracovníci jsou sice zapojeni do vnitřního chodu, organizace a směřování výuky a personálních otázek více, ale jejich úsilí naráží na nejasně vymezené nebo dokonce zcela chybějící kompetence a odpovědnost, ale také v důsledku toho, že mají i úvazky jinde, velkou část agendy mohou přebírat jiné útvary nebo přímo majitel/zakladatel školy. Mnohdy tyto útvary a majitel a jeho blízcí spolupracovníci předkládají koncepce a věci jako již dohodnuté a ne vždy se mohou akademičtí pracovníci podílet na vytváření koncepce.

S tím do jisté míry souvisí také **organizační** zázemí školy. Problematické bývá postavení kateder, pokud vůbec existují. Katedry většinou nemívají dostatečné zázemí, ať se jedná o prostorové zabezpečení (místnosti), tak zejména organizační podporu. Úspěchem je, pokud vůbec mají sekretariát katedry, respektive sekretářku. Nezřídka se tak stává, že se musí obracet na někoho ze studijního oddělení, nebo spolupracovníka majitele. Podpora pro řádné fungování kateder je tak výrazným způsobem omezena a velmi často ani nevyhovující. Problematické jsou i některé vnitřní předpisy (pokud existují), které mohou být používány neefektivně nebo nahodile, stejně jako řada „nařízení“ o zákazu komentování situací na soukromé škole, nefunkčnosti studijního oddělení nebo vnitřního chodu.

Jisté pochybnosti také panují v případě existence akademického prostředí, vytvářející prostor pro určitou nezávislost pedagogů a možnosti akademické odborné debaty o programech studia i akademického sboru. Velmi často je omezujícím faktorem tlak majitelů, zejména v případě tlaku na uznávání zkoušek, povolování další zkušebních termínů nebo přijímání měkčích standardů, což nakonec vede ke snižování kvality a často i tichému a pomalému rozchodu reality s akreditací. Chybí mechanismus možnosti bránit se těmto trendům (nezávislost akademického prostředí), zejména vůči majitelům a zakladatelům VŠ.

Jistá omezení existují z hlediska **kommunikace** vedení a majitelů soukromých VŠ vzhledem ke svým studentům, ale také zaměstnancům. Ne vždy dosahuje uspokojující úrovně, zejména pokud neexistují katedry nebo oficiální informační kanály.

Součástí vzdělávání je také nutnost realizace tvůrčí, umělecké nebo jiné činnosti a **vědecké činnosti** na VŠ. Často na pracovištích (zvláště realizující NMgr. obory) existují granty a projekty, většinou ale pracovníci realizují převážnou část výzkumu na veřejných VŠ. Ukazuje se také praxe, že vybavení a základna veřejných VŠ může sloužit pro výzkumy pro soukromé instituce (technické obory, chemie, biologie), ale často se to projevuje v maličkostech, konzultace studentů ze soukromých škol v kancelářích veřejných škol, využití xeroxů, příprava materiálu. Naprosto se ignoruje skutečnost, že mnohé kurzy vznikají na veřejných školách v rámci pracovních úvazků jejich pracovníků a poté jsou automaticky „aplikovány“ pro potřeby soukromé školy.

Postavení studentů

Zásadní z hlediska studentů, je **studijní oddělení**. Studijní oddělení je relativně funkční, často je podporováno i elektronickými formami komunikace. Na kolik to ale může být ulehčením nebo komplikací je otázkou. Problémem řady studijních oddělení je vysoká míra fluktuace zaměstnanců, problematické předávání agendy, a zejména naprosto nejasná dělba kompetencí a rozdělení agendy.

Většinou školy také mají **vnitřní předpisy** pro studenty. Jejich vymáhání a aplikace je rozporuplná, protože v řadě případů některá opatření nejsou zcela vůbec vymáhána (disciplinární řízení, plagiátorství), v jiných případech jsou aplikována velmi přísně.

Většina soukromých škol také zavedla **informační systém**, a to od třetích stran nebo jej vyvíjí z vlastních zdrojů. Hodnotit jejich uživatelskou vstřícnost je velmi obtížné. Ne vždy jsou ale informace studenty využívány, ne vždy čtou emaily o změnách, sledují stránky nebo elektronické zpravodaje, bulletiny či newslettery zasílané školou.

Jedním z problémů je také **knihovní fond** a přístup do databází časopisů, odborných článků a jiných textů. Fond v knihovnách je poměrně omezený (zejména na pobočkách), často neexistuje přístup do odborných textů nebo jsou studenti odkazováni na jiné knihovny. Je to sice na jednu stranu pochopitelné, ale veřejné knihovny nedisponují dostatečným knihovním fondem a nemají suplovat a dotovat soukromé VŠ.

Existence a vybavení **studoven** pro studenty je také poměrně omezené, stejně jako počítačové učebny. Přístup na internet a pokrytí Wi-Fi většina soukromých VŠ má.

Jako problematické se jeví také neexistence **akademických senátů a rad**, což může podkopávat akademickou obec jako takovou. Otázkou ale je, i když jsou ustaveny, jestli jsou tyto orgány schopny reflektovat, ventilovat a komunikovat skutečné problémy, anebo jsou pouze na papíru existujícími orgány. Pak zcela chybí nezávislost nejen pro akademiky, ale také možnost vyslyšet přímo své studenty, a nakonec i pro celou akademickou obec. Pokud nejsou vytvořeny podmínky pro plodnou diskusi a inspiraci, soukromá škola velmi silně připomíná vzdělávací agentury, nikoli školy nejvyššího stupně vzdělávání.

V neposlední řadě, ne vždy VŠ má zaveden systém **vnitřních evaluací** a to jak hodnocení kurzů, tak samotných vyučujících, případně také fungování studijního oddělení a dalších problémů.